

ТАПОНІМЫ Ў МОВЕ ЯНКІ КУПАЛЫ: ТЫПЫ, МЕСЦА І РОЛЯ

В. А. Ляшчынская

*Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны
Гомель, Рэспубліка Беларусь
zshvedova@mail.ru*

У артыкуле прааналізаваны тапанімічныя ўласныя найменні, скарыстаныя ў паэтычных творах Янкі Купалы, вызначаны розныя тыпы тапонімаў, іх роля і функцыі, як правіла, у спалучанасці некалькіх.

Ключавыя словы: Янка Купала; паэзія; тапонім; тып; функцыя; роля.

TOPONYMS IN THE YANKA KUPALA LANGUAGE: TYPES, PLACE AND ROLE

V. A. Lyashchinskaya

*Gomel State University the name of Francisko Skaryna
Gomel, Republic of Belarus
zshvedova@mail.ru*

The article analyzes toponymic names used in Yanka Kupala's poetic works, defines different types of toponyms, their role and functions, as a rule, in a combination of several.

Key words: Yanka Kupala; poetry; toponym; type; function; role.

Вядома, што ў паэтычнай спадчыне мастакоў анамастычная лексіка, у параўнанні з апелятыўнай, займае адносна нязначную колькасць. Так, пры складанні «Слоўніка мовы Янкі Купалы» ў картатэцы першапачаткова было зафіксавана больш за 1200 онімаў, якія былі выдзелены ў перакладах мастака на беларускую мову твораў з польскай, рускай і ўкраінскай моў, ва ўласных мастацкіх і публіцыстычных творах, сабраных з сямітомнага «Збору твораў» (Мінск, 1972–1976), і якія склалі невялікі па аб'ёме шосты том пад назвай «Анамастыка» ў складзе васьмі тамоў слоўніка мовы класіка беларускай літаратуры [6]. З гэтай колькасці анамастычных адзінак на долю тапонімаў прыпадае звыш 200, а астатнія – антрапонімы, якія ўжо былі аб'ектам нашай увагі [3; 4]. Аднак у паэтычных творах Купалы (акрамя якіх анамастычныя адзінкі адзначаюцца яшчэ ў драматычных і публіцыстычных творах мастака) тапанімічных адзінак яшчэ менш – усяго каля 130, хоць значнасць і актуальнасць іх, зразумела, у спалучанасці з іншымі моўнымі сродкамі, ад гэтага не зніжаецца, паколькі яны найперш актуалізаваны ў паэтычнай спадчыне, выяўляюць адзнакі паэтычнага ідыялекту мастака. Зразумела, што ў такім разе паўстаюць пытанні: якія тапанімічныя найменні прыцягнулі ўвагу Янкі Купалы, з якой мэтай ён іх выкарыстоўвае, якую функцыю яны выконваюць у паэтычным тэксце.

Аналіз выдзеленых тапонімаў паводле тыпу наймення паказвае, што тапанімічнае поле паэзіі беларускага песняра складаецца з розных пластоў такіх адзінак мовы, з якіх найбольшая колькасць прыпадае на назвы населеных пунктаў, ці на айконімы, пры гэтым айконімы ў паэтычных творах Купалы прадстаўлены сваімі разнавіднасцямі. Гэта назвы гарадоў, ці асціонімы, сярод якіх паэт выкарыстоўвае назвы гарадоў Беларусі (*Барысаў, Вільня, Віцебск, Гародня, Магілёў, Маладзечна, Мінск, Шклоў*), Украіны (*Канеў і Канёў, Кіеў*), Расіі (*Масква, Смаленск*), Грузіі (*Цхалтуба*), а таксама назвы гарадоў многіх іншых краін свету (*Берлін, Бухарэст, Варшава, Версаль, Грэнада, Жэнева, Лодзь, Лондан, Мадрыд, Нью-Йорк* (сучаснае Нью-Ёрк), *Парыж, Севілія, Токіа, Троя, Тэгеран, Тэрыёкі, Цараград, Цындаа, Шанхай*) ці іх прыгарады (*Воля, Прага* як прыгарады Варшавы).

Дапаўняюць групу асціонаімаў урбанонімы, ці ўласныя імёны любога ўнутрыгарадскога тапаграфічнага аб'екта, у тым ліку назвы вуліцы (*Егерштрэсэ* – адна з цэнтральных вуліц Берліна), ці гадонімы; часткі тэрыторыі горада, у тым ліку раёна, квартала, плошчы (*Манмарт* як раён Парыжа, *Тэатральны пляц*), парка (*Барысаўскі парк*), ці гарадскія харонімы; будынка, ці айкадамонімы (*Бельведэр* – палац у Варшаве, *Бярэзінскі камбінат*, *Крэмль*, *Магнітабуд*, «*Шуман*» – рэстаран у Вільні), а таксама назвы гарадскіх могілак (*Магіла льва* – месца пахавання Машэкі, *Роса* – могілкі ў Вільні), ці некронімы.

Меншую колькасць складаюць уласныя імёны сельскіх населеных пунктаў, ці камонімы, сярод якіх пераважаюць назвы беларускіх населеных пунктаў (*Акопы*, *Гайна*, *Даўгінава*, *Жмуры*, *Загалле*, *Карзюкі*, *Рубеж*, *Сосны*), а ў адным выпадку выкарыстана найменне ўкраінскага мястэчка *Берастэчка*.

Другую па колькасці групу тапонімаў складаюць найменні водных аб'ектаў, ці гідронімаў, якія прадстаўлены назвамі рэк, ці патамонімамі (*Амур*, *Арэса*, *Буг*, *Бяроза*, *Вілія / Вілля*, *Вісла*, *Волга*, *Дзвіна*, *Дунай*, *Масква*, *Нёман*, *Свіслач*, *Сена*, *Сож*, *Тэмза*, *Церак*), балот, ці гелонімамі (*Мазурскія багны*, *Мар'іна балота*, *Пінскія балоты*), мораў, ці пелагонімамі (*Балтыка*, *Белае мора*, *Чорнае мора*) і вадаспада (*Іматра*).

Яшчэ адну групу тапонімаў складаюць найменні адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак, ці адміністрацыйных харонімы, у тым ліку назвы часткі свету (*Еўропа*), самастойных дзяржаў (*Бельгія*, *Галандыя*, *Германія*, *Грэцыя*, *Іспанія*, *Італія*, *Маскоўшчына*, *Расія*, *Русь*, *Рэч Паспалітая*, *Краіна Саветаў*, *Фінляндыя*, *Францыя*), краін (*Грузія*, *Латвія*, *Літва*, *Туркестан*, *Украіна* і *Украйна*, *Беларусь*) ці іх сукупнасцей (*Захад*, *Усход*), асобных тэрыторый, у тым ліку і ў межах пэўнай краіны (*Арктыка*, *Астурія*, *Барысаўшчына*, *Беларушчына*, *БССР*, *Галіцыя*, *Гаспра*, *Заходняя Беларусь*, *Заходняя Украіна*, *Картэлія*, *Карэлія*, *Кахэція*, *Магілёўшчына*, *Палессе*, *Сеч*, *Сібір*; *землі Полацкія*), прыродных харонімаў, ці ўласныя імёны паўастравой (*Крым*, *Скандынавы*), пустыні (*Сахара*).

Сярод тапонімаў выдзяляецца група адзінак, што называюць пэўныя аб'екты рэльефу, ці аронімы, сярод якіх адзначаюцца ўласныя імёны гор (*Ай-Петры*, *Замкавая гара ў Вільні*, *Карпацкія горы*, *Крымскія горы*, *Лысая гара*, *Машэрава гара*, *Парнас*, *Эльбрус*), урочышчаў (*Ганнін яр*, *Забалоцце*).

Асобную невялікую групу складаюць уласныя імёны лясных участкаў, ці дрымонімы (*Аўгустоўскі лес*, *Белавежская пушча*, *Белавежа*, *Налібок*).

І ўрэшце, сярод тапанімічных адзінак у мове паэтычных твораў Янкі Купалы выдзяляюцца найменні наземнага (*Даўгінаўскі гасцінец* ці *Даўгінаўскі шлях*) і воднага (*Беламорскі шлях*) шляхоў зносін, ці драмонімы.

Як відаць, тапанімічныя адзінкі ў паэзіі Янкі Купалы самыя разнастайныя паводле пэўных участкаў зямной прасторы. Можна канстатаваць, што, акрамя эклезіонімаў, ці ўласных назваў манастыроў, цэркваў і пад., у паэзіі Купалы прадстаўлены ўсе тыпы тапонімаў, што выдзелены ў схеме імён зямной прасторы Н. У. Падольскай [5, с. 14].

Заўважым, што сярод усіх тапонімаў аўтарскія онімы складаюць нязначную колькасць: *Берастэчка*, *Жмуры*, *Рубеж* і *Ганнін яр*, а іх выкарыстанне звязана найперш з мэтай стварэння ілюзіі дакладнасці, тым больш што яны ўжыты ў творах, якія, як адзначае У. В. Гніламедаў, «грунтуюцца на “праўдзівых здарэннях” з народнага жыцця» і матэрыялам для якіх «паслужылі рэальныя здарэнні, пра якія паэт мог даведацца з судовых спраў падчас службы пісарам судавага следчага ў Радашковічах (1903), а таксама з навакольнага жыцця» [1, с. 26]. Безумоўна, нельга адмаўляць і іх ролю для стварэння сугучнасці вершаваных радкоў, ці рыфмы, як у вершы «Сват» («Хлапец і не бедны, і добрай **натуры**, // Завецца Міхалка, жыве каля Жмураў...») ці ў паэме «Зімою» («Што за прычына, што так задлякаўся. – // Трудна згадаць, хоць як варажы, // Ці мо дзе ў гурбу снежную ўпякаўся, // Ці мо начуе ў Рубяжы?») [2]. Трэцяе ўласнае імя, як і першыя два, зусім магчыма што і рэальнае, паколькі ў паэме «Зімою» вядзецца апавед пра вытокі народнага наймення Ганнін яр («Яміну тамка ў гушчы сасновае // “Ганніным ярам” вёска заве»). А ў паэме «Бандароўна» камонім Берастэчка – гэта даніна і рыфме, і нацыянальнай традыцыі наймення, і сугучнасці з імёнамі гераіні, яе бацькі і маці, ужытых у

тэксце твора: «Ў слаўным месце Берастэчку – // Слаўны Бандарэнка, // Ў яго дочка – Бандароўна, // Пашукаць паненку»; «Як прыходзіў Бандарэнка, // А з ім Бандарыха».

Як правіла, уласныя найменні ў паэтычных тэкстах захоўваюць сваю першасную – наміна-тыўную функцыю: яны называюць, указваюць, дыферэнцыруюць месца, дзе адбываецца дзеянне, пэўная падзея. Напрыклад, у паэме «Магіла льва» згадваюцца рака Днепр і горад Магілёў як апазнавальныя знакі тэрыторыі, на якой адбываюцца падзеі ў творы, апісваецца перадгісторыя сучаснага Магілёва і даецца расшыфроўка яго назвы («Над быстрым Днепрам, дзе сягоння // Стаяць Магілева мury, // Драмала пушча ў сотні гоняў. Змагала громы і віхры»); у паэме «Гарыслава», прысвечанай полацкай княжне Рагнедзе («Пра яе [Рагнеду] вы, званы вечавы, // Ветры буйныя, свабодныя, // Раскажыце свету цэламу // Быль бывалу ў землях Полацкіх»), у вершы «Сосны», у якім называюцца супрацьлеглыя месцы – Карэлія і Крымскія горы, дзе растуць сосны («Тыя ж на поўначы – // З вёснаў да вёснаў – // Ў сцюжнай Карэліі Высяцца сосны. // Тыя ж на поўдзены, // Над цёплым морам, // Сосны ахуталі Крымскія горы»), у вершы «Іспанія будзе свабоднай», які з'яўляецца водгукам паэта на падзеі 1936–1939 гг. у Іспаніі і зачын якога ўтрымлівае найменні цэнтраў дзвюх правінцый гэтай дзяржавы і набліжае чытача да месца падзей («Зараза ў **Севілі**, ў **Грэнадзе**, // На трупы плююць генералы, // **Іспанія** корчыцца ў здрадзе, // Бушуе фашыстаў навала») і інш.

Уласныя імёны зямной прасторы ў паэзіі Купалы называюць месца жыхарства ці дзейнасці каго-небудзь, напрыклад: «Што гітлеры і герынгі з Берліна, // Культуру нішчачы, што кінулі вякі, // І ў божышча ўзвёўшы гільятыну, // На край савецкі точаць шаблі і штыкі» («Старыя акопы»); «У Лондане лорды плімуы // Разводзяць свае працэдуры, // Смяюцца з народнай пакуты, // Спраўляюць народу хаўтуру» («Іспанія будзе свабоднай»); «Слаўны Гедымін, // Князь Літвы – літвін, // Душа чынная...», «...Не адной бітвы // Тут сыны Літвы // Былі сведкаю» («Замкавая гара»); «Ты з Заходняй, я з Усходняй // Нашай Беларусі...» («Ты з Заходняй, я з Усходняй...»), альбо месца жыхарства ці размяшчэння чаго-небудзь, як, напрыклад, у вершы «Царскія дары», дзе згадваюцца Варшава як сталіца Польшчы і польскі горад Лодзь як цэнтр тэкстыльнай вытворчасці («У Польшчы ты, польскі народзе, // Жыві сабе й думай аб славе, – // Мне толькі хай ткуць ткачы ў Лодзі; // Чуў – пекныя полькі ў Варшаве») і інш., ствараючы такім чынам дакладнасць і пэўнасць апісанага. Тапонімы ў многіх творах называюць пэўны пункт назначэння героя твора, напрыклад: «Ў дарозе шчасце паручыла, Загнаў [Машэка] да Кіева плыты» («Магіла льва»); «Таго дня да Мінску паехала Зося» («Адплата кахання»); «Хутка восень прыйшла, і на прызыў у Шклоў // Татка з хаты павёз...» («За чаркай»). Гэта і пункт назначэння і вехі на шляху да яго, як у вершы «Еду сягоння я ў Вільню» («Мінск, Маладзечна, Вільня... Як жа знаёмы шлях гэты!»), ці межы тэрыторыі паводле схемы «ад – да»: «Прагрымела слава // Блізка і далёка – // Ад муроў Варшавы // Да Ўладзівастока» («Чырвонай Арміі паходзі»).

Такая функцыя тапоніма асабліва выразна выяўляецца ў загалоўку твора, дзе толькі яго назва – гэта зыходны пункт для стварэння паэтычнага тэксту пра пэўнае месца і своеасаблівы ключ для расшыфроўкі таго, пра што гаворыцца ў тэксце, як, напрыклад, назвы вершаў «Грузія», «Крым», «Беларусі ардэнаноснай», змест якіх суадносіцца з іх загалоўкамі і вызначае іх як вершы-прысвечэнні Грузіі, Крыму і Беларусі. А калі возьмем назву больш буйнога твора, як, напрыклад, паэма «Барысаў», дзе заглавак таксама выражае суаднесенасць са зместам выказвання, паколькі ўвесь твор прысвечаны апісанню слаўнай гісторыі гэтага горада з прычыны ўстанаўлення тут помніка Леніну, то, паколькі гэта твор аб'ёмны, імя горада, якое пазначана ў загалоўку і ў тэксце паэмы паўтараецца сем разоў, разам з яго словамі-замяняльнікамі ў сінтаксічнай структуры тэксту («Якім ён быў, якія сёння Яму пяюць Бярозы шумы. // Княжылі тут князі»), служыць аб'яднанню частак у адно цэлае.

Нярэдка ў загалоўку скандэнсаваны змест, сэнсавое ядро тэксту, а часам і падтэкст твора, аўтарская канцэпцыя інтэрпрэтацыі таго, што з'яўляецца яго зместам. Так, напрыклад, заглавак паэмы «Над ракой Арэсай» указвае не толькі канкрэтнае месца – балоцістую рэчку Арэсу з яе гісторыяй, асушэнні Мар'інага балота. Але і мае на ўвазе арганізацыю тут чырвонаармейскай камуны і саўгасаў «Сосны» і «Загалле», што і складае ўвесь змест твора, які прызнаецца даследчыкамі «як амаль дакументальнае апісанне» [1, с. 218], але выступае своеасаблівым сімвалам гонару за новыя змены ў жыцці беларусаў: «Аб новым Палессі // Яснае зары // Складаць будуць песні // Складна песняры».

Акрамя намінацыйнай функцыі, у паэтычных творах Купалы тапонім выконвае інфармацыйную і эстэтычную функцыі. Так, у вершы «Над Іматрай» тапонім у загалоўку ўказвае на змест – апісанне Іматры і нясе дадатковую інфармацыю пра тое ўражанне, якое аказала відовішча вадаспада на паэта ў час яго турыстычнай паездкі ў Фінляндыю, пра амаль дакладнае месца гэтага вадаспада з дапамогай іншых уласных імёнаў краіны, ракі: «На поўначы сумнай, у Фіншчыне дзіўнай, // Ракой з вадаспадам заліўся пакат; // Вуоксаю рэчка завецца ў фінаў, // Іматрай завуць вадаспад». У паэме «Бандароўна» тройчы ўжываецца асціонім *Канёў* і яго фанетыка-графічны варыянт *Канеў* як найменне радзімы пана Патоцкага. Пры гэтым у тэксце паэмы захоўваецца адна і тая ж сінтаксічная структура назоўнікавага словазлучэння – *пан з Канёва* / *пан з Канева*: «На Ўкраіне пан Патоцкі, Пан з Канёва родам...»; Пан з Канёва не даруе // Хараству тваёму...»; «Перад панам тым з Канева // Смела дзеўка стала».

Паколькі ў тэкстах паэтычных твораў Купалы тапонімы ўжываюцца не толькі ў прамым, але і ў пераносным значэнні, яны нясуць ідэалагічны, характарыстычны аспекты. Ілюстрацый можа быць верш «Над Нёманам», заглавак якога ўказвае на канкрэтнае месца, што і падмацоўваюць уступныя радкі твора: «Ціха і плаўна ўдаль коцяцца воды // Вольнага Нёмана ў цёмную даль...», але змест тэксту паказвае, што тапонім з'яўляецца сімвалам маткі-зямлі Беларусі, акрамя таго, дзякуючы прыёму ўвасаблення, Нёман выступае ў ролі апавядальніка, які вылівае свой жаль пра заняволенне «вольнага людзю», пра край, які раней «не называўся забытым», пра тутэйшых людзей, што «ў скуру чужацкую лезуць жыўцом». Дарэчы, найменні рэк *Вісла* і *Нява*, як і найменні гарадоў *Варшава* і *Масква*, у тэксце гэтага верша на аснове метаніміі сімвалізуюць адпаведна дзве іншыя дзяржавы – Польшчу і Расію, паміж якімі былі падзелены беларускія землі, параўн.: «Я іх [тутэйшых людзей] не ваблю сваёю ўжо красай: // Вецер інакшы ім дзьме ў галаве, – // **Вісла** адным усміхаецца ласа, // Тыя, заплюшчыўшысь, пруща к Няве» і «Рынкам жывога тавару няслава // Край ўвесь зрабіла, загнала на ўбой, // Дзе ўжо лет сотні Масква і Варшава // Торг гругановы вядуць між сабой».

Тапонімы як знакі культуры, як сімвалы пэўных краін і народаў, іх тэрыторыі асабліва відавочна выкарыстаны ў вершаваных творах паэта, напрыклад: «Пераклікі чуваць былі ў хвалях // Паміж Нёманам, Днепрам і Бугам. // І да Волгі плылі, дабягалі // Шэпты хваляў ад Нёмана-друга» («Накарміліся панскаю ласкай...»); «Скінуў з плеч няволю Нёман, // Усміхаецца Вілля, // І з-пад Буга плыве гоман, // Весяліцца ўся зямля» («Расшумеўся лес зялёны...»); «Я веру – настане такая часіна, // І руны савецкай уквецяцца гоні, // Дзе Віслы, дзе Сены, дзе Тэмзы даліны, // Дзе праца людская сягоння ў прыгоне» («Настане такая часіна») і інш.

Асобныя найменні тапонімаў нясуць выразны ідэалагічны падтэкст, выступаюць сімваламі фашызму, як, напрыклад, Германія і Італія: «Італія шле самалёты, – // Хай гінуць іспанцы, іспанкі, // Германія шле кулямёты, // Падводныя лодкі і танкі» («Іспанія будзе свабоднай»), капіталізму ці імперыялізму, як, напрыклад, імёны многіх сталіц дзяржаў у вершы «Настане такая часіна»: «Нью-Ёрк, Парыжы, // і Вільні, Берліны, // Шанхаі, Варшавы, // Жэневы, Такіі \\\\ Аздобяцца ў сцягі // чырвонасці дзіўнай», месца пакарання, ссылкі, як Сібір у вершы «Песенька для некаторых маладых людзей»: «Чацвёрты з між вас, вальнадумцы, у судзе // Рассядзецца членам вяльможным, // Галодных, нявольных судзіці ён будзе, // Караці Сібірам марозным» і інш.

Асобна заўважым аб наяўнасці варыянтных найменняў пэўных тэрыторый: выяўлена 8 варыянтаў найменняў тэрыторыі былога Савецкага Саюза: СССР («А ў Вісле плавае тапелей...»), *Саюз Рэспублікаў Савецкіх* («Вялікаму Кастрычніку»), *Саюз Саветаў* («Трэба нам песень»), *Савецкі Саюз* («Беларусі ардэнаноснай»), *Саюз* («Звяздзе»), *Краіна Саветаў* («Нашай Канстытуцыі»), *Край Савецкі* («Святочныя вершы») і *Усход* («Дзве таполі»); 7 найменняў роднай паэту Беларусі: *Беларуская зямля* («Шляхам гадоў»), *БССР* («Працай дружнай, калектыўнай»), *Рэспубліка* («Летапіснае»), *край Беларускі* («Дзеваць асінавых колляў»), *Край* («Ад мінскіх дзяцей»), *Беларушчына* («Ворагам Беларушчыны»), *Белая Русь* («Там»); 2 найменні тэрыторыі расіян: *Русь* («Дэпутаты і грамадзяне»), *Расія* («Вялікаму Кастрычніку»).

Выкарыстанне асобных тапонімаў у паэтычных творах Янкі Купалы ўяўляе сэнна цікавасць яшчэ і па той прычыне, што яны адлюстроўваюць сваю «гісторыю», стылістычную дыферэнцыяцыю найменняў, як, напрыклад, у вершах «Шуман», «Якубу Коласу» і інш. адзначаецца пачатковая, беларуская, назва сучаснага Вільнюса («Стуль паляцім мы і да Вільні, // Дзе хлеб

і соль дзялілі спольна»), размоўны варыянт *Піцер* назвы горада Пецярбурга («Лепшых танцаў і ўвесь Піцер // Бадай што не бачыў» («Ігнату Буйніцкаму»)), у вершы «Грузія» аўтар называе гістарычныя тэрытарыяльныя адзінкі Грузіі («Змерыў стагоддзі народ ваяўнічы, // Люд Цмерэцый, Кахэцый, Картэлій, // Песнямі скарбы радзімы вялічыў, // Вернасць і дружбу расціў з Руставелем»), дзве з якіх сёння называюцца Імерэція і Картлі; а ў вершы «Замкавая гара» выкарыстана ўласнае найменне *Літва* як назва Літоўскага княства і інш.

Такім чынам, аналіз выяўленых тапонімаў у мове паэзіі Янкі Купалы сведчыць пра разнастайнасць абраных паэтам уласных імёнаў зямной прасторы, якія рэпрэзентуюць як геаграфічную карту свету, так і тапанімічную карціну свету мастака, што тлумачыцца шырокай тэматыкай твораў мастака, шырынёй ведаў, інтарэсаў, дасведчанасці аўтара. Пры колькаснай перавазе айконімаў сярод тапонімаў адзначаюцца цікавыя асаблівасці ідыястылю паэта: уласных імён гарадоў, ці асціонімаў, 35, а сельскіх населеных пунктаў, ці камонімаў толькі 9. За выключэннем адзінкавых, усе разнавіднасці тапонімаў адносяцца да рэальна існуючых і выкарыстаны з самымі рознымі функцыямі ў іх спалучэнні. Намінатывная і дыферэнцыяльная функцыі ўласных імёнаў тапонімаў – гэта толькі першасныя, але не галоўныя, паколькі ў паэтычных тэкстах яны ўказваюць на пэўную геаграфічную прыналежнасць, выяўляюць свой статус у сістэме тапанімічных найменняў, нясуць новую, дадатковую інфармацыю, выяўляюць ідэалагічны, характарыстычны аспекты, ім характэрна эстэтычная функцыя, яны выступаюць як сімвалы, як абагульняльныя знакі, як скарочаныя дыяхранальныя культурныя тэксты, якія маюць шырокі культурны фон.

Бібліяграфічны спіс

1. Гніламёдаў, У. В. Янка Купала: жыццё і творчасць / У. В. Гніламёдаў; навук. рэд. В. П. Жураўлёў. – 2-е выд., дапрац. і дап. – Мінск: Беларус. навука, 2012. – 252 с.
2. Купала, Я. Поўны збор твораў: у 9 т. / Я. Купала. – Мінск: Маст. літ., 1995–2003. (Тут і далей цытаты з мастацкіх твораў падаюцца паводле гэтага выдання.)
3. Ляшчынская, В. А. Уласнае імя ў паэзіі Янкі Купалы / В. А. Ляшчынская // Актуальныя пытанні славянскай ономастыкі: матэрыялы Міжнародн. навуц. конф. (Гомель, 21–22 мая 2002 г.) / отв. ред. Р. М. Козлова. – Гомель: УО «ГГУ ім. Ф. Скарыны», 2002. – 264 с.
4. Ляшчынская, В. А. Уласнае імя і паэтычная норма / В. А. Ляшчынская // Актуальныя пытанні славянскай ономастыкі: матэрыялы II Міжнародн. навуц. конф. (Гомель, 11–12 мая 2004 г.) / отв. ред. Р. М. Козлова. – Гомель: УО «ГГУ ім. Ф. Скарыны», 2004. – 304 с.
5. Подольская, Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. – 2-е изд., перераб. и доп. / Н. В. Подольская. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
6. Слоўнік мовы Янкі Купалы: у 8 т. / склад. У. А. Бобрык [і інш.]; рэдкал.: В. А. Ляшчынская (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Беларус. навука, 2003. – Т. 6: Анамастыка. – 262 с.

УДК 811.161.3'373

ВЫСЛОЎНАЯ СПАДЧЫНА ЯКУБА КОЛАСА Ў СВЯТЛЕ ПРЭЦЭДЭНТНЫХ ЛЕКСЕМ

Ю. В. Назаранка

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь
julijanazarenko@mail.ru

У артыкуле асвятляецца паняцце прэцэдэнтнасці, спраецыванае на выслоўную спадчыну класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа, і рэалізацыя прэцэдэнтных лексем у яго мастацкіх творах.

Ключавыя словы: прэцэдэнтнасць; прэцэдэнтная лексема; антэцэдэнтная дэфініцыя; выслоўе; выслоўная спадчына; дыкурс.